

РОЛЬ НАВИЧОК САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ

Останнім часом самостійній роботі студентів надається велике значення, оскільки вища освіта є одним із визначальних факторів впливу на професійне становлення особистості. Різним аспектам вивчення самостійної роботи присвячені дослідження багатьох педагогів (Підкасистий П.І., Заскалета С.Г., Глотова О.В., М.А. Іванова, А.М. Алексюк та ін.).

Одним із показників ефективності освіти є самостійність студентів, необхідна для здійснення самостійних узагальнень, прийняття самостійних рішень і виконання самостійних дій у процесі подолання навчальних труднощів. Крім знань, професійних умінь і навичок професійної діяльності, майбутні фахівці повинні спиратися на власний досвід творчого оцінювання та розв'язання поставлених проблем.

Такі характеристики мають сформуватися у студентів упродовж їх самостійної роботи, якій відведена значна частка у вищій освіті. Важливим для викладача є розуміння того, що самостійна робота становить таку навчальну діяльність студентів, яка відбувається під керівництвом, але без допомоги викладача; це водночас форма організації пізнавальної діяльності студента без чієїсь допомоги та дидактичний засіб вищої школи.

Поняття самостійної роботи студентів в літературі тлумачать у залежності від дидактичної задачі. Її розуміють як специфічний вид навчальної пізнавальної діяльності, відмінною рисою якої є, насамперед, відсутність безпосереднього керівництва з боку викладача [3, с. 50].

Студент самостійно, базуючись на своїх мотивах, оцінює предмет навчальної діяльності, визначає загальну мету і конкретні задачі, вибирає адекватні засоби їх вирішення для досягнення результату, здійснює необхідний самоконтроль.

Ефективність самостійної роботи досягається за рахунок максимальної активності самого студента, при цьому викладач виконує когнітивну, консультативну та координаційну функції. Для цього студенти забезпечуються відповідними інформаційними джерелами, які сприяють самостійному засвоєнню навчального матеріалу. Це можуть бути текстові, графічні, аудіовізуальні, електронні матеріали та ін. [1, с. 125].

Слід відзначити, що останніми роками вища школа виконує завдання з реалізації компетентісної моделі підготовки спеціалістів, впроваджуючи сучасні вимоги професійної компетентності майбутнього фахівця. Втім, на думку дослідників [С.Г. Заскалета, М.А. Іванова та ін.], сьогодні самостійна робота студентів недостатньо ефективна. Її вади полягають, насамперед, у недостатній сформованості у студентів самих навичок самостійної роботи; побудова самостійної роботи багатьох студентів не сприяє ефективності їх навчання. Витрачаючи багато часу, вони не досягають у ній високих результатів.

Серед факторів, що негативно впливають на ефективність самостійної роботи методисти [М.А. Іванова, С.Г. Заскалета, А.М. Алексюк] називають несформованість загальних і спеціальних навчальних умінь, яка проявляється у невмінні студентів оптимально організувати свою самостійну роботу, а також виконати навчальні завдання раціональними способами. Насамперед, це стосується тих умінь, оволодіти якими нинішні студенти мали ще в середній школі. Крім цього, можна відзначити, що у процесі навчання названі проблеми можуть виникнути у студента також з приводу завдань, виконання яких вимагає нових, специфічних для ВНЗ, навчальних умінь.

Організація самостійної роботи, керівництво нею – це відповідальна й складна робота кожного викладача. Виховання активності й самостійності необхідно розглядати як складову частину виховання учнів. Це завдання виступає перед кожним учителем у числі завдань першорядної важливості. Говорячи про формування самостійності ще у школярів, необхідно мати на увазі два тісно зв'язаних між собою завдання. Перше полягає в тому, щоб розвитку тих, хто навчається, самостійність у пізнавальній діяльності, навчити їх самостійно опановувати знаннями, формувати свій світогляд; друге – в тому, щоб навчити їх самостійно застосовувати наявні знання в навчанні й практичній діяльності.

Школа, інакше кажучи, повинна навчити дітей вчитися. Недарма існує твердження, що найкращим є той учитель, від якого учень може швидше всього звільнитися, тобто далі вчитися самостійно.

На підставі аналітичних досліджень методистів відомо, що самостійна робота учнів на уроках у загальноосвітній школі займає приблизно 10 % загального навчального часу, а решта 90 % часу витрачається на опитування та пояснення нового матеріалу. Отже, домінує активність вчителя, а не учня, хоча насправді повинно бути навпаки. Вчитель нерідко виступає, головним чином, у ролі інформатора та контролера, а не керівника та організатора самостійної роботи школяра. Нерідко вчителі вважають своєю основною функцією лише передачу знань, а не організацію учнів та спрямування їх на самостійну діяльність. Це не повинно залишатися без уваги.

Досліджуючи роль самостійної роботи при навчанні, неодмінно слід підкреслити, що самостійна робота не є самоціллю. Вона є основним засобом боротьби за глибокі й міцні знання, засобом формування активності та самостійності як риси особистості, розвитку розумових здатностей.

Ще у школі діти не здатні абсолютно самостійно ставити мету своєї діяльності та планувати свої дії, коректувати їх здійснення, співвідносити отриманий результат із поставленою метою. Однак у процесі навчання школяри повинні досягти певного і досить високого рівня самостійності, що уможливує виконання ними різних завдань, добувати нове в процесі розв'язання навчальних завдань.

Кажучи, що не слід абсолютизувати значення самостійної роботи у навчанні, мають на увазі ще й те, що головною функцією самостійної роботи є формування висококультурної особистості, оскільки лише в самостійній інтелектуальній і духовній діяльності розвивається людина.

Ще одним аспектом розгляду самостійної роботи є опис її як засобу залучення тих, хто навчається, до самостійної пізнавальної діяльності, засобу її логічної та психологічної організації, а не лише форми організації навчальних занять і не методу навчання [5, с. 279].

Всебічно визначила самостійну роботу, на наш погляд, І. А. Зимняя. За її визначенням, самостійна робота є цілеспрямованою, внутрішньо мотивованою, структурованою самим об'єктом у сукупності виконуваних дій і коректованою ним на підставі процесу та результату діяльності. Її виконання вимагає досить високого рівня самосвідомості, рефлексивності, самодисципліни, особистої відповідальності, надає учневі задоволення як процес самовдосконалення і самопізнання [4, с. 335].

Одним із найдоступніших шляхів підвищення ефективності заняття та активізації студентів на занятті є продумана самостійна навчальна робота. Саме в процесі особистої самостійної навчальної діяльності студент здобуває міцні знання. Самостійну навчальну роботу визначають як будь-яку організовану викладачем активну діяльність учнів, спрямовану на виконання поставленої мети в спеціально відведений для цього час: пошук знань, їх осмислення, закріплення, формування та розвиток умінь і навичок, узагальнення і систематизацію знань. У самостійній роботі виділяють фронтальну, групову та індивідуальну навчальну діяльність студентів, які здійснюються під керівництвом викладача, що виступає консультантом, але не бере у ній безпосередньої участі.

Для самостійної роботи студентів характерна велика активність пізнавальних процесів, як на занятті, так і поза ними. Самостійна робота слугує засобом підвищення ефективності процесу навчання й підготовки студентів до самостійного поповнення своїх знань.

Важливим для викладача є постійне підвищення власного педагогічного рівня та професіоналізму, засвоєння та застосування нових методичних прийомів, що сприяють спрямуванню студентів на самостійну роботу. Тому викладачі повинні завжди враховувати, що виконання завдань самостійної роботи повинне вчити студентів мислити, аналізувати, визначати конкретні завдання, розв'язувати проблеми, що виникають, тобто процес самостійної роботи є шляхом навчання творчій діяльності.

Протягом самостійного розв'язання проблем студент глибше пізнає сутність предмета, вивчає джерела літератури, здійснює пошук оптимальних шляхів рішення. Особливо важливим є стимулювання успішних студентів (наприклад, додатковими балами) за проведену самостійну роботу, здійснений пошук, виконані завдання.

Отже, самостійна робота є засобом навчання, який формує у студентів рух від незнання до знання, від нижчого рівня розумової діяльності до вищого.

Не менш важливу роль в організації самостійної роботи відіграє добірка навчального матеріалу, тому що з його допомогою студент здобувають інформацію про зміст навчання. Однак власне інформація поза мотивацією не має жодного значення й жодним чином не впливає на успіхи. Якщо ж інформація співзвучна потребам студента та емоційно опрацьовується, то студент отримує імпульс до наступної діяльності.

З цього погляду, зміст навчального матеріалу має бути доступним студенту, повинен впливати з наявних у нього знань і спиратися на них, але разом з цим матеріал повинен бути досить складним і важким.

Найчастішими педагогічними вадами є несистемність самостійної роботи та її випадковість щодо змісту, кількісно та за формою. Також дослідники відзначають як недолік те, що рівень пропонованої самостійності не відповідає навчальним можливостям студента, може бути слабко виражений індивідуальний підхід.

Важливим для підвищення ефективності є урізноманітнення самостійних робіт, пошукоптимальності за часом для даної групи. Проводячи заняття, на якому повідомляється про самостійне завдання, викладач повинен надати чіткі інструкції перед цією самостійною роботою. Домашні завдання мають бути продуманими і пов'язаними з поясненим матеріалом, а також бути своєрідною підготовкою до наступної теми.

Отже, виконання освітнього завдання самостійної діяльності студентів організують викладачі, по-перше, навчаючи студентів алгоритмів самостійної діяльності і, по-друге, розвиваючи при цьому особистість кожного студента. Організація самостійної роботи, керівництво нею – це відповідальна та складна праця кожного педагога.

Виховання активності та самостійності необхідно розглядати як складову виховання студентів. Таке завдання постає перед кожним викладачем як одне з першочергових. Розвиток у студентів самостійності в пізнавальній діяльності важливий тим, що це навчає їх самостійному пошуку та оволодінню знаннями упродовж усієї самостійної професійної діяльності, застосуванню наявних у них самостійно набутих знань для навчання та практичної діяльності. Не слід забувати й основної функції самостійної роботи, якою є формування висококультурної особистості, оскільки лише в самостійній інтелектуальній та духовній діяльності розвивається людина.

Література:

1. Буланова-Топоркова М. В. Педагогика и психология высшей школы: Учебное пособие. – Ростов н/Д: Феникс, 2002. – С. 125.
2. Глотова О.В. Підвищення ефективності самостійної роботи студентів іноземної мови за рахунок використання сучасних технологій / О.В. Глотова // Актуальні питання викладання іноземних мов у ВНЗ та самостійна робота студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (16-17 квітня 2009 р.). – Х.: Вид-во НФаУ, 2009. – 100 с.
3. Заскалета С.Г. Самостійна робота студентів при вивченні іноземної мови як засіб активізації пізнавальної діяльності // Психолого-педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання мовознавчих дисциплін : Матеріали науково-практичної конференції МДПІ. – 2008. – С. 50.
4. Зимняя И.А. Основы педагогической психологии. – М., 1980.
5. Пидкасистый П.И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении. – М., 1980.

2013

XVII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція

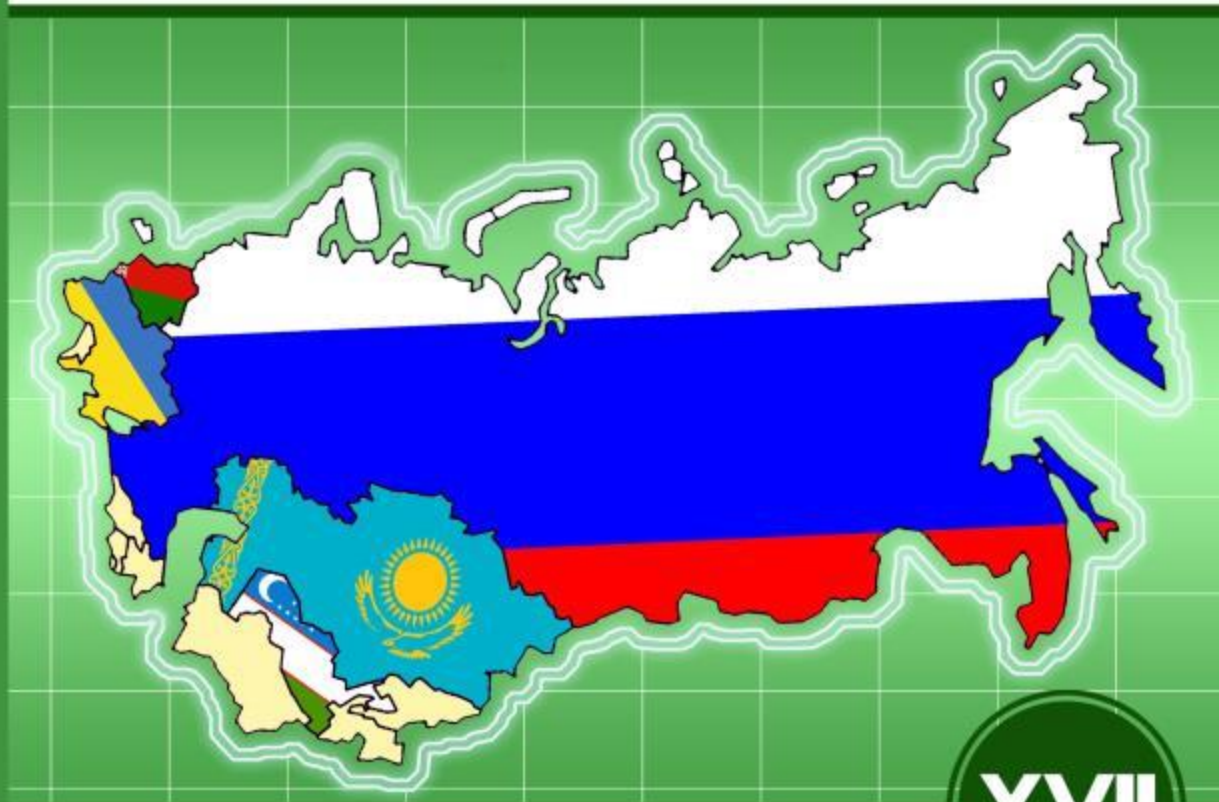
29 – 30 листопада 2013 р.

ЧАСТИНА 2

Секції:

Економіка, Педагогіка, Філологічні науки

Проблеми та перспективи
розвитку науки на початку третього тисячоліття
у країнах СНД

Переяслав-Хмельницький
2013

XVII

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД

«Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

молодіжна громадська організація
«НЕЗАЛЕЖНА АСОЦІАЦІЯ МОЛОДІ»

студентське наукове товариство історичного факультету
«КОМІТЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ ТА СУЧАСНОСТІ»

МАТЕРІАЛИ

XVII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
**«Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття
у країнах СНД»**

29 – 30 листопада 2013 р.

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
ЧАСТИНА 2

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ УКРАИНЫ
ГОСУДАРСТВЕННОЕ ВЫСШЕЕ УЧЕБНОЕ ЗАВЕДЕНИЕ

«Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет
имени Григория Сковороды»

молодежная общественная организация
«НЕЗАВИСИМАЯ АССОЦИАЦИЯ МОЛОДЕЖИ»

студенческое научное общество исторического факультета
«КОМИТЕТ ИССЛЕДОВАНИЯ ИСТОРИИ И СОВРЕМЕННОСТИ»

МАТЕРИАЛЫ

XVII Международной научно-практической интернет-конференции
**«Проблемы и перспективы развития науки в начале третьего тысячелетия
в странах СНГ»**

29 – 30 ноября 2013 г.

СБОРНИК НАУЧНЫХ РАБОТ
ЧАСТЬ 2

Матеріали XVII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД» // Збірник наукових праць. – Переяслав-Хмельницький, 2013 р. – 354 с.

Материалы XVII Международной научно-практической интернет-конференции «Проблемы и перспективы развития науки в начале третьего тысячелетия в странах СНГ» // Сборник научных трудов. - Переяслав-Хмельницкий, 2013 г. – 354 с.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

В.П. Коцур,

доктор історичних наук, професор, дійсний член НАПН України,
ректор ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

В.П. Коцур,

доктор исторических наук, профессор, действительный член НАПН Украины, ректор ГВУЗ
«Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды».

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

С.М. Рик к.ф.н., доцент;

Я.О. Потапенко д.і.н., професор;

Т.М. Боголіб д.е.н., професор;

Г.Л. Токмань д.п.н., професор;

Н.В. Ігнатенко к.п.н., професор;

В.В. Куйбіда к.біол.н. доцент;

В.А. Вінс к.псих.н.;

Ю.В. Бобровнік к.і.н.;

С.М. Кикоть к.і.н.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

С.М. Рик к.ф.н., доцент;

Я.О. Потапенко д.и.н., профессор;

Т.М. Боголиб д.э.н., профессор;

Г.Л. Токмань д.п.н., профессор;

Н.В. Игнатенко к.п.н., профессор;

В.В. Куйбида к.биол.н. доцент;

В.А. Винс к.псих.н.;

Ю.В. Бобровник к.и.н.;

С.М. Кикоть к.и.н.

Члени оргкомітету інтернет-конференції:

Ю.В. Бобровнік,

А.П. Король,

Ю.С. Табачок.

Члены оргкомитета интернет-конференции:

Ю.В. Бобровник,

А.П. Король,

Ю.С. Табачок.

Упорядники збірника:

Ю.В. Бобровнік,

Ю.С. Табачок.

Составители сборника:

Ю.В. Бобровник,

Ю.С. Табачок.